

MÜZİKOLOJİ ARAŞTIRMALARI

XVII.YÜZYIL MÜZİK TEORİSİ
KAYNAKLARI

ANKARA 2015

RİSALE-İ EDVAR

YUSUF DEDE

HAZ. RECEP USLU

ÇENGİ YAYINEVİ

ÇENGİ YUSUF DEDE

RİSALE-İ EDVAR

(Yazım tarihi 1650?)

1.Baskı 2002 (makale)

2.Baskı 2015 (e-kitap)

Haz. Recep USLU

ANKARA 2015

ÇENGİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	4
Yusuf Dede'nin Hayatı	5
Eserleri:	6
A-Kitabları:.....	6
B-Müzik Eserleri:.....	8
Yusuf Dede Hakkında Araştırmalar	9
Yusuf Dede'nin Risale-i Edvar'ı	9
Yusuf Kırşehirli'nin Çengi ve Perdeleri	10
RİSALE-i EDVÂR	12
[Mukaddime]	12
[Terkibler].....	13
[Usuller].....	16
[Ferağ Kaydı].....	19
Çengi	20
Hanende Güfte Mecmuası Çalışıyor	21
BİBLİYOGRAFYA.....	22

Giriş

Bu çalışma ilk olarak *Tarih ve Düşünce* dergisinde yayınlanmıştı (sy. 28, 2002, s. 61-65). O günden bu güne kadar geçen sürede meydana gelen gelişmeler, bu yayının yeniden ele alınmasını gerektirdi. Ancak Yusuf Dede'nin metnini gölgede bırakmak istemediğim için, geniş açıklamalara girişmek istemedim. Makaledeki girişi güncelleyerek e-book halinde müzikologların yararlanmasına hazır hale getirmeyi tercih ettim.

Müzik tarihimizde yazılmış olan edvarların yazmaları üzerinde uzun zamandır çalışmakta olmama rağmen hala bu konuların bazı problemleri netleşmiş değil. Edvarların listesini çıkarmak kadar onların nerelerde olduklarını, yazmaların hangilerinin birbirinden kopyalandırıldıklarını tespit etmek yazmaların birbirinden farklı kütüphanelerde bulunmasından dolayı bir hayli güçleşmektedir. Bir de buna özel koleksiyonlarda bulunanlar eklenince yazma edvarların bir an evvel yayınlanması büyük önem arz etmektedir.

Bunun sıkıntısını duyan bir araştırmacı olarak yaptığım bir çalışmada Safiyyüddin Abdülmümin'in edvarı diye bilinen bir edvarın Hasan Sezai Gülşeni'ye ait olduğunu tespit ettim, yayınlandı. Yine yukarda söylediğim nedenle özel bir koleksiyondan elime geçen ve bugüne kadar yayınlanmamış bir edvarın da gün ışığına çıkması Türk Müzik tarihi için önemlidir. Bu noktada edvarın sahibi olan yazarı tanımalıyız.

Yusuf Dede'nin Hayatı

Edvarın yazarı Yusuf Dede 1605'de Konya'da doğdu. Bazı yerlerde Trablus asıllı olduğu kayıtlıdır. Dini eğitimini alırken hafız oldu. Konya Mevlevihanesi şeyhi Bostan Dede'ye (ö. 1641) intisab etti, Mevlevi oldu. Arapça ve Farsça öğrendi.

1631'den sonraki bir tarihte, İstanbul'a gelip Galata Mevlevihanesi şeyhi Adem Dede'ye (ö. 1652) kapıldı. Bu dergahta müzisyen olarak, çeng ve ney öğrendi, neyzenbaşılığa yükseldi (yakl. 1634).

İstanbul'da Beylerbeyi sarayının bulunduğu bölgenin yakınlarında İstavroz bahçesi denilen yerde bir müzik toplantısında IV. Murad (salt. 1623-ö. 1640), Yusuf Dede'nin neyini dinlemiş ve çok beğenmişti. Böylece onu saraya alarak musahib-i şehriyari yaptı (1635). Enderun eğitimi gören, *Seyahatname* yazarı, genç Evliya Çelebi onu bu sıralarda tanıdı; neyini dinleyen Evliya Çelebi, onun ney çalışındaki yakıcılığını seyahatnamesinde özel olarak belirtmektedir. IV. Murad'ın 1640'da ölümü ile yerine geçen İbrahim'den "çerağ izni" alarak kendi isteği ile 28 akçe olarak bağlanan maaşın 20 akçesini kabul ederek, saraydan ayrıldı.

Yusuf Dede, Beşiktaş Mevlevihanesi'nde çileye girdi (1640-1641), mevlevihanenin şeyhi Hasan Dede'nin kızı ile evlendi. *Risale-i Edvar* adlı eserini 1645-1655 yılları arasında yazmış olabileceği, XVII. Yüzyıl başlarında yazılmış olan yine bir Mevlevi tarafından yazılmış, anonim *Ruhperver* adlı müzik eserinden etkilenmiş olabileceği tahmin edilmektedir.

Yusuf Dede, IV. Mehmed döneminde, 1658 yılında ilk defa vekil olarak Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhliği yaptığı sıralarda coşkulu sema ve ney icrasıyla ünlenmişti. Bir çok saray görevlisi gibi Divan katibi ve Şair Şehrî ile, o sıralarda 25 yaşlarında olan, ve yeni ünlenmeye başlayan bestekar hanende Buhurîzâde (henüz Itri mahlasını almamıştı), Yusuf Dede'nin neyini dinlemeğe Beşiktaş Mevlevihanesine, bu yıllarda gelen kişiler arasındaydı.

Yusuf Dede, kayınpederi Hasan Dede'nin 1663'de ölümü üzerine yerine kısa bir süre şeyhlik yaptığı anlaşılıyorsa da, Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhliğine Naci Ahmed Dede getirildi. Naci Ahmed Dede'nin Galata Mevlevihanesine 1664 yılında şeyh olması ile, Yusuf Dede tekrar Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhi oldu.

Yusuf Dede, 1664'ten 1670, Nisan ayında ölümüne kadar Beşiktaş Mevlevihanesi'nde görevini sürdürdü. Itri'nin öğrencilerinden Şair Nazım onun ölümüne tarih beyti yazmıştır.

Esad Efendi, müzisyenler biyografisi olan *Atrabu'l-asar* adlı eserinde Çenk sazını da iyi çaldığı için “Çengi Yusuf” diye anıldığını açıklaması, Çengi kelimesinin başka anlamda da kullanılmasından dolayı önemlidir.

Eserleri:

A-Kitapları:

1-*Risale-i Edvar*, Musiki risalesi Millet Kütüphanesinde yer alan bir mecmuadan H. Sadettin

Arel tarafından istinsah edilerek gün yüzüne çıkarılmış, kaybolmaktan kurtarılmıştır. Eserini 1645-1655 yılları arasında yazmış olabileceği tahmin edilmektedir. Eserdeki bilgiler özellikle terkipler Anadolu Edvarları Ekolü öncüsü sayılan Yusuf Kırşehirî'nin (ö. 1430?) bilgilerine göre yazılmıştır, bu durum Kırşehirî'nin eserindeki bilgileri kullanmış olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte eserinde yer verdiği makamların “Fi zamanına mesmuumuz” (zamanımızda işittiklerimiz) diyerek kendi zamanında icra edilen makamlar olduğunu da vurgulamaktadır. İtrî'nin kullandığı usullerin tamamı, Kantemiroğlu'nun eserinde görülmekte oluşu gibi Çengi Yusuf Dede'nin müzik risalesinde de görülmesi, eserin çağını belirleyici olması açısından önemlidir. Eserin zamanın müziğini doğru yansıtmakta olduğu anlaşılmaktadır. 1650 yılında yazılmış olan Jewish National and University Library, Yah.Ms.Ar. 213'de bulunan yazma ile karşılaştırılması gerekir. Yusuf Dede'nin müzik risalesi ilk olarak 2002 yılında bir makale olarak yayınlanmıştı, şimdi müstakil e-kitap olarak yeniden yayınlanmaktadır.

2-el-Menhecül-Kavi fî Şerhil-Mesnevi (: Mesnevi şerhinde güçlü yol): Türkçe, Farsça, Arapça olmak üzere üç dilde şiir yazabilen Yusuf Dede, tezkire yazarı Safayî'nin yorumuna göre Mevlana'nın Mesnevi'sine 120 bin beyitlik bir nazire yazmıştır. Arapça olan bu naziresi Kahire'de (1289/1873 Vehbiyye matb.) basılmıştır. Eserin aslında İsmail Ankaravî'nin Mesnevi şerhinin bazı yerlerini özetleyerek oluşturulan Arapçaya çevirisi olduğu da söylenmiştir.

3- *Ravzatu'n- nur* (: Işık Bahçesi/ Işığın Bahçesi/ Aydınlık Bahçe): Hz. Peygamberin mucizelerinden bahseden *Ravzatu'n- nur* adlı Farsça bu eser on bin beyit olup manzumdur.

B-Müzik Eserleri:

Kaynaklara göre hem saz eseri hem de sözlü eser bestelemiştir.

1-Saz eseri: Bestelerinden “Feryad-ı Yusuf” diye adlandırılan hüseyini düyek peşrevinin notası Kantemiroğlu’nun eseri kanalıyla günümüze kadar gelmiştir. Bazı yerlerde “Muzaffer” adıyla bilinen rast peşrevin ona ait olduğu kaydı doğru değildir.

2-Söz eseri: 1151/1738 tarihli Mustafa Ağa’nın *Mecmua-i Güfte*’sinde yer alan bir kayıt Yusuf Dede’nin Beşiktaş Mevlevihane’si şeyhi olduğunu belirtmekte ve rast makamında devrivan usulünde bestesinin güftesini (vr. 2b: Bir sinede kim nar-ı muhabbet eseri yok/) vermektedir.

Farsça hüseyini semailerinden biri Mevlana Müzesi Ktp Yazmalar, nr. 1661, vr. 52b’de (Der dil şiken) kaydedilmiştir.

Çengi Yusuf Dede’den başka Bestekar Yusuf Dede olarak Rebabi, Cankurtaran, Perişan lakablı üç kişi daha vardır. Böyle bir Yusuf Dede’nin rast-ı cedid saz semaisi bestesinin notası, Şamlı Selim’in yayınladığı notalar içinde görülebilir (Şamlı Selim, *Sazende: Makamat-ı Musikiyemizin Peşrev ve Saz Semailerini Muhtevi*, İstanbul 1323/1905, s. 17). Bu sebeple Yusuf Dede besteleri kadar Derviş Yusuf, Yusuf Çelebi adına müzik eseri kaydeden mecmualar

ayrıca dikkatle incelenmelidir. Henüz bu müzik eserleri yeterince incelenmemiştir. Yusuf Çelebi adına güfte kaydeden eserlerden bazıları: Atatürk Kitaplığı, MC, nr. K431, 90 vr.; Hasan Sezai'nin Mecnua-i Güfte, Millet ktp., Ali Emiri, Manzum, nr. 736/1; Anonim, Mecnua-i Şiir, Millet Ktp., Ali Emiri, manzum, nr. 699; Mecnua-i Güfte, Millet Ktp., Ali Emiri, manzum, nr. 705; Mecnua-i İlahi, Millet Ktp., Ali Emiri, manzum, nr. 637; Mecnua-i İrfan, İÜ Ktp., TY, nr. 5634; İÜ Ktp., TY, nr. 2061.

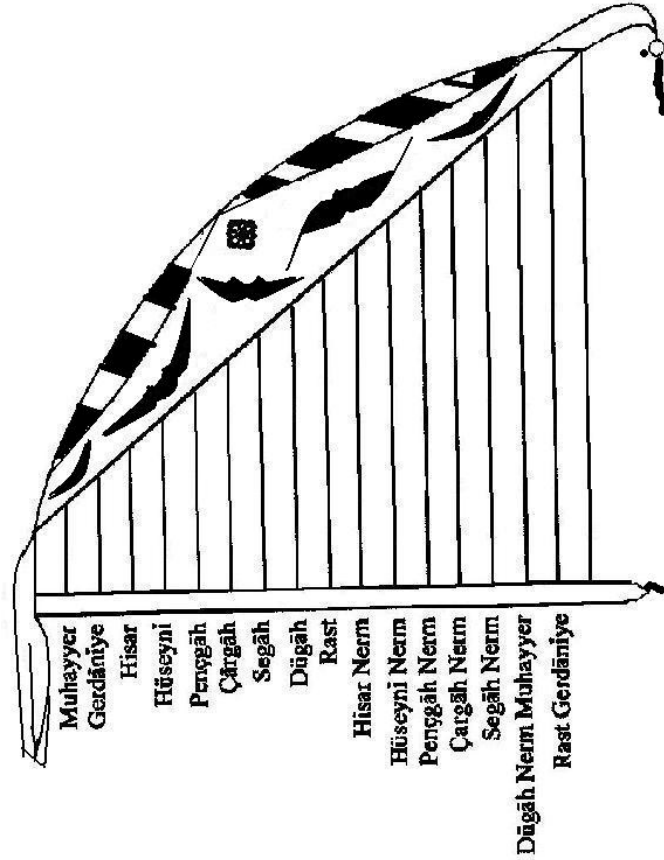
Yusuf Dede Hakkında Araştırmalar

Yusuf Dede hakkında yazılan makalelerden biri olan Hayri Yenigün'ün makalesi *Musiki Mecmuası*'nda (MM, sy. 390, 1982, s. 14-15) yayınlanmıştır. Ancak tezkirelerden hareket ederek Yusuf Dede'nin hayatı Avni Erdemir tarafından derli topluca yazılmıştır (Avni Erdemir, *Anadolu Sahası Musikişinası Divan Şairleri*, s. 496-497). M. Nuri Uygun, hayatını TDV İslam Ansiklopedisine yazmıştır (TDV *İslam Ansiklopedisi*, c. 44, s. 9-10). Bu makalede ise Yusuf Dede'nin hayatını yazarken özellikle kronolojiye dikkat edilerek, yeni tarihler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır (Ayrıca bk. Bibliyografyadaki eserler).

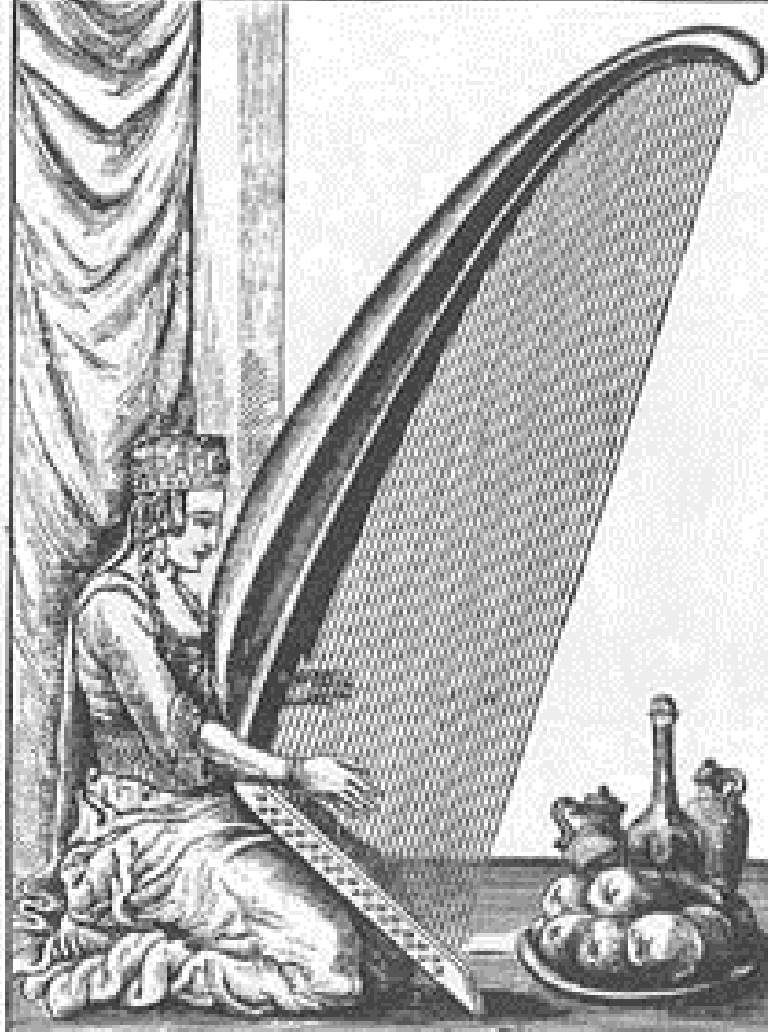
Yusuf Dede'nin Risale-i Edvar'ı

Aşağıda yayınlanacak olan Yusuf Dede Çengî Mevlevî'nin Risale-i Edvâr'ının, Süleyman Erguner'in elindeki eksikleri tamamlanmış H. Sadeddin Arel nüshasının fotokopisi olup, eldeki kayıtlara göre nüsha 1137/1724-25 tarihlidir. Eldeki Arel nüshanın sonunda eserin aslının Millet Kütüphanesinde nr. 713'deki bir mecmuanın sahifeleri arasında mevcut olduğu

belirtilmektedir. Ancak verilen numaralarda yapılan araştırmalarımnda bu eserin izine rastlanamamıştır. Neyzen Süleyman Erguner'de görülen rıka yazıyla Arel nüshasının çevirisi ilk olarak 2002 yılında yayınlanmıştır.

Yusuf Kırřehri'nin engi ve Perdeleri

Çenk ve Çengi

YUSUF DEDE,

RİSALE-i EDVÂR

[Mukaddime]

Daire-i evvel oniki makam, daire-i sani yedi ağaze, daire-i salis dört şubedir, binaen musiki budur. Baki elsine-i nasda mezkur olan nagamat ve kavl ve savt ve kar ve amel bu daireden hali değildir. Mesela bir kimesne makam-ı rastı icra eylemek murad eylese elbette bir perde-i yegah tutub cümle makamat ve ağazeyi ve şubeyi her bir perde ve tarında muhkem ahenk eyleyüb badehu der kar olmak gerektir. Ve bu alaka kemal mertebe vukufu çenkden asman (?) değildir. Zira çenkde her tar ne mikdar bala ve pest olur ise dest-i şakirtte mümkündür, Elhac üstadla. Ve kemançe ve ud şeşhanede parmakla icra etmeğe muhtacdır. Talimde suubet vardır. Makam-ı hüseyini nayde tamam olmuştur. Irak giriftte tamam olmuştur. Makam-ı rast du ahenkde denmekle maruf misal-i ney iki parça bir sazdır, anda tamam olmuştur. Kalan makamat çenk ve ud ve şeştar ve tanbur ve musikarda mümkündür. Ve bu cümle semaa mevkufdur.

Mısra: zikr-i ...(?) vak-a ced' olmaz/

Bu mukaddime malum oldukdan sonra ahval-i terkibatı beyan edelim. Elsine-i selefde kırksekiz terki-i mezkur ve mesturdur. Fi zamanina üstaplardan mesmuumuz olan terkiyat bunlardır ki zikr olunur:

[Terkibler]

Bestenigar bir terkibdir, rast ağaz edüb hane-i çargahda karar eder.

Niriz hicaz ağaz edüb rast karar eder, nikriz dahi dinür.

Beste-i ısfahan ısfahan ağaz edüb acem karar eder.

Dilkeşhaveran hüseyini ağaz edüb rehavi karar eder.

Zirkeşide hüseyini ağaz edüb yine rehavi karar eder.

Uzzalacem ırak ağaz edüb acemde karar eder.

Muhalifek niriz yüzünden segah ağaz edüb uzzal yüzünden inüb segah karar eder.

Nigar acem ağazedüb rehavi karar eder.

Rahatülervah hicaz ağaz edüb ırak karar eder.

Irakmaye ırak gösterüb maye karar eder.

Nevaaşiran nevruz ağaz edüb karcıgar karar eder.

Segahmaye segah ağaz edüb maye karar eder.

Uşşakmaye uşşak gösterüb maye karar eder.

Rastmaye rast gösterüb maye karar eder.

Zevali (Zavili) segah ağaz edüb düğah karar eder.

Müberka çargah ağaz edüb segah karar eder.

Zemzeme nevrüz ağaz edüb rehavi karar eder.

Nevruzrumi pençgah ağaz edüb düğah karar eder.

Rekib, kuçek yüzünden çargah ağaz edüb düğah karar eder.

Zirefkent büzürg evinde segah gösterüb maye karar eder.

Nişabürek çargah ağaz edüb hüseyini yüzünden maye karar eder.

Sazkar segah ağaz edüb maye gösterüb karcıgar yüzünden rast karar eder.

Nevruzacem nevrüz ağaz edüb acem karar eder.

Nihaventrumi hicaz ağaz edüb ısfahan evinde kuçek karar eder.

Acem ırak gösterüb düğah karar eder.

Nigarnik gerdaniye ağaz edüb çargah yüzünden maye karar eder.

Buselik gerdaniye ağaz edüb rast karar eder.

Muhayyer oldur ki tiz düğah hüseyini yüzünden ser ağaz edüb yine düğah karar eder.

Veçhihüseyini hüseyini ağaz edüb karcıgar gösterüb yine hüseyini karar eder.

Karcığar nevrüz yüzünden çargah gösterüb
dügah karar eder.

Ruyıırak segah ağaz edüb ırak karar eder.

Nühüft muhayyer ağaz edüb uzzal yüzünden
çargah karar eder.

Hüseyniacem hüseyini ağaz edüb acem karar
eder.

Sipihr muhayyer ağaz edüb hisar yüzünden
kuçek karar eder.

Bahrinazik dügah yüzünden segah karar eder
ve bir nevi dahi hicaz yüzünden yine segah karar eder.

Uzzal hüseyini ağaz edüb hicaz karar eder.

Hümayun zengule gösterüb rehavi karar eder.

Hisar hüseyini ağaz edüb segah gösterüb kuçek
karar eder.

Hisarek hüseyini üstünde segah ağaz edüb
ısfahan gösterüb döne segah karar eder.

Evc hisar gösterüb uzzal yüzünden hicaz karar
eder.

Büzürg hicaz gösterüb çargah karar eder.

Dügahacem dügah gösterüb acem karar eder.

Rastacem ırak gösterüb rast karar eder.

Hicazacem hicaz ağaz edüb maye karar eder.

Mahur gerdaniye ağaz edüb uşşak karar eder.

Matlub hüseyini ağaz edüb nevrüz karar eder.

Huzi karcığar ağaz edüb ısfahan karar eder.

[Hangi Makam Hangisinden Doğar]

Ve badehu rast ile hüseyniden gerdaniye hasıl olur. Ve ısfahan ile rehaviden nevrüz hasıl olur. Ve zengule hicazdan geveşt hasıl olur. Ve ısfahan ile rasttan selemek hasıl olur. Büzürk ile zirefkendden şehnaz hasıl olur. Neva ile buselikden maye hasıl olur. Rehavi ile zenguleden selemek hasıl olur derler, lakin muhtelifdir. Rastla uşşakdan gerdaniye dahi muhtelifdir. Kavl-i evveldir. Ve ırak ile ısfahandan geveşt hasıl olur. Ve aşır murad eden ne tarafa zahib olursa olur. Bu mezkurat fakiri ser gerdan idüb akibet istanbulda nasın ekserisinde ağazeyi istima' edüb müzakere-i üstadlar birinde şehir yeri kalmamıştır. Sel..(?) kalemle beyan edemem. Eger murad-ı şerif olursa gel mezarımda bir kere habedar-ı iştıyak-ı didar hakla ah u eninimden ahz eyle ki ol ağaze müşkildir. Hak subhanehu ve teala kadirdir. Zira fakir bu vadiden bir tarikile hulasa mecal bulamadım.

Pirimiz Hazreti Mevlana kaddese sırrahu dahi bu sevdâ ile döne döne alem-i manaya teşrif buyurmuşlar. Ekser-i aşık-ı didar-ı hak ve aşık-ı nur-ı muhammedi olanlar bu sevdada ve bu havada müşahede olunmuştur.

Mısra: zehi seadet-i dareyn olduk (?) gamze-i mest.

[Usuller]

Fasl: daire ile istimal olunan usullerdir ki beyan olunur.

Darbülfetih tüm teke tüm teke teke tüm teke
tüm tek tüm tek tüm teke tüm tek tüm teke teke tüm
teke teke tüm tek tüm tüm tüm teke teke tüm teke
tüm tüm teke teke tüm teke teke tüm tek tekka tüm
tektek tüm tektek tüm tek teke tüm tek teke.

Sakil tüm teke tüm teke teke tüm teke tüm tek
tek tüm tüm tek tek tüm teke tüm tüm tek teke tüm tek
teke tüm tek teke.

Havi tüm teke tüm tek tüm teke teke tüm teke
teke tüm tek tüm tüm teke teke tüm teke tüm tüm tek
tüm tektek tüm tek tektek tüm tektek tüm tektek
tüm tek teke.

Nim sakil tüm teke tüm teke teke tüm teke tüm
tek tüm tektek tüm tek teke.

Hafif tüm tektek tüm tektek tüm teke tüm
tektek tüm teke tüm tüm teke teke tüm teke tüm tek
teke.

Muhammes tüm teke tüm tek tüm tüm tek teke
tüm tek teke tüm tek teke teke.

Çenber tüm teke tüm tüm tek tekka tüm tekka.

Bereşan tüm tek tüm tek tüm tüm tek tüm tüm
tek teke.

Devrikebiri tüm tüm tek tüm tek tek tüm tüm
tek tektek.

Fer'-i muhammes tüm teke tüm tek tüm tek tek
tüm teke teke.

Sofyan tüm teke.

Devrirevan-ı kebir tüm tüm tek tüm tek tek.

Sade düyek tüm tek tek tüm tek.

Çifte düyek tüm teke tüm tek tümtüm tek teke.

Fahte tüm tüm tek tümtüm tek teke.

Türkidarb tek teketek tüm tek tüm tüm tek teke
düm tümtüm.

Evsat teke teke tüm tek tüm tüm tek tüm tüm.

Hezec tüm tümtüm tek tümtüm tek teke tüm
teke tümtüm tek teke.

Hezec-i ahır tüm teke tümtüm tek tüm? tüm
tek teke teke tüm teke.

Hezec-i gayr tüm tümtüm tek tümtüm tek tüm
teke tümtüm tek teke.

Evfer tüm teke tüm tek tek.

Semai tüm (2) tekete (2) tüm tek.

Nim Devir tüm tüm tek tüm tek teke.

Devrirevan tüm tüm tek (?).

Firenkçin düm düm düm düm düm tek düm
teke teke.

Temmet.

[NOT.Yukarda yer alan vuruşlar bazen “tüm”
bazen de “düm” şeklinde yazılmıştır, bu durum
orijinal metne uygundur. RU]

[Müzik Eğitimi]

Bu ahvaller üstaddan görülüb meşk olunmak lazımdır. Bir mertebeye dek ki ne kadar üstad olursa kesbimdir vehbimdir farkdan acz ola. Badehu her ne icra ederse mavera-yı aklda mertebe-i sihr-i helal didikleri müddet müşahede olunur. Elhak garib halettir. Bu mezkuru tahrirden murad üstad talebine tahrikdir. Yoksa lafzdan asla bir şey münfehim olmak tasavvur değildir, zira vicdanidir.

[Ferağ Kaydı]

Sabık-ı Beşiktaş Mevlevihanesinde şeyh olan merhum Yusuf Dede'nin kendü hattıyla olan mecmuasından bu mahalle tahrir ve keteb olundu. Muharrem 4 sene 1137 [1725] der şeb.

[H.S.Arel'in Kaydı]

Millet kütüphanesinde 713 numarada mukayyed yazma bir mecmuanın sahifeleri arasında görülmekle istinsah eyledik. 2, 10, 1924.

Çengi

Hanende Güfte Mecmuası Çalışıyor

BİBLİYOGRAFYA

- Agayeva, Sureyya-Uslu, Recep, *Ruhperver*, Ankara 2010
- Anonim, *Risale-i Edvar*, Jewish National and University Library, Yah.Ms.Ar. 213
- Anonim, *Mecmua-i Güfte*, Mevlana Müzesi Ktp. Yazmalar, nr. 1661
- Çelik, İsa, “Mevlananın Mesnevisinin Tercüme ve Şerhleri”, AÜ Türkiyat Araştırmaları, sy. 19, 2002, s. 71-93.
- Esad Efendi, *Atrabu'l-asar*, (Cem Behar, *Şeyhülislam'ın Müziği*, içinde), İstanbul 2010
- Erdemir, Avni, *Anadolu Sahası Musikişinası Divan Şairleri*, s. 496-497.
- Kantemiroğlu, *Kitab-ı İlmül-musika* (haz. Yalçın Tura), İstanbul 2001
- Mustafa Ağa, *Mecmua-i Güfte*, benim kütüphanemdeki nüsha
- Nota arşivi: www.sanatmuziginotalari.com (çevrimiçi er. tar. 29.06.2015)
- Safayi, *Nuhbetül-asar Tezkiresi* (haz. Nuran Altuner, doktora tezi, 1989), İÜ Ed.Fak.
- Şamlı Selim, *Sazende: Makamat-ı Musikiyemizin Peşrev ve Saz Semailerini Muhtevi*, İstanbul 1323/1905
- Uslu, Recep, “Yusuf Dede Çengi Mevlevi”, *Tarih ve Düşünce* dergisi, sy. 28, 2002, s. 61-65
- Uygun, M. Nuri, “Yusuf Dede”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 44, 2010, s. 9-10.
- Yenigün, Hayri, *Musiki Mecmuası*, sy. 390, 1982, s. 14-15